КЫСКАЧА МАЗМУН

Фарида АБАКИРОВА

Магистрдик диссертация, адабият багыты

Илимий жетекчиси:ф.и.д., проф. Осмонакун Ибраимов

Апрель – 2010, 70 бет

Курманжан Датканын образынын кыргыз романдарында чагылдырылышы

Тарыхта "Алай ханышасы" деген ат менен белгилүү болгон коомдук-саясий ишмер Курманжан датканын тагдыры коомчулуктун кызыгуусун туудуруп келет. Аял укугу эң акыркы орунга коюлган коомдо жашап туруп, Кокон хандарын да, Орус генералдарын да өзү менен эсептешүүгө мажбур кылган бул улуу инсан тууралуу легендалар, санжыралар көп. Ошону менен бирге көркөм адабиятыбызда да Курманжан датканын коомдук-саясий ишмердүүлүгүн, татаал тагдырын чагылдырган олуттуу чыгырмалар да жарык көргөн. Биринчилерден болуп Советтик доордо Т.Касымбековдун "Келкел" атуу романы жарык көргөн. Т. Касымбеков улуу лидердин коомдук-саясий ишмердигин чыгармасында таамай чагылдырган. Анын образы жазуучу тарабынан абдан колориттүү, масштабдуу түзүлгөнүн белгилөө кажет. Андан соң 90-жылдарда С.Жусуев "Курманжан датка" аттуу ыр түрүндөгү романын жарыялады. Ыр менен жазылган романда Курманжан ыр жандуу дүйнөсү, акылмандуулугу, чечендиги, калыстык, адилеттүүлүгү, ачык көрүнүп, датканын үмүт-тилегин, сүйүүсүн эл тагдыры үчүн күрөшүн татаал турмуштук шарттардагы эпизоддордо кеңири сүрөттөлгөн. Чыгармалар окурмандарды кайдыгер калтырган жок. Мунун ачык далили болуп адабиятчы, сынчылар тарабынан жарыяланган көп сандагы илимий эмгектер эсептелинет. Темасы "Курманжан датканын образынын кыргыз романдарында чагылдырылышы" деп аталган бул магистрдик диссертацияда жогорудагы аты аталган романдардагы Курманжан датканын образынын өсөп-өнүгүүсү анализдөөгө аракет кылдык.

ÖZ

Farida ABAKİROVA
Yüksek Lisans, Türkoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Osmonakun İBRAİMOV

Nisan 2010, 70 sayfa

KURMANCAN DATKA’NIN KİŞİLİĞİNİN KIRGIZ ROMANLARINDA YANSIMASI

Tarihimizde “Alay Kraliçesi” olarak belli olan Kurmancan Datka’nın hayatı ve siyasî faaliyetleri herkesin ilgisini çekmektedir. Günümüze kadar Kurmancan Datka’nın siyasî faaliyetlerini ve hayatını araştıran makale ve ilmî eserler yayımlanmıştır. Bununla birlikte Kurmancan Datka’nın hayatı ve siyasî faaliyatlerini anlatan edebî eserler de yazılmıştır. Kırgız edebiyatının tarihinde ilk olarak Kırgız halk yazarı T.Kasımbekov “Kelkel” romanında Kurmancan Datka’nın kişiliğini yansıtmaya çalışmıştır. 1994 yılında Kırgız şairi S.Cusuyev “Kurmancan Datka” romanını yayımlamıştır. Bu iki romanda büyük tarihî insan Kurmancan Datka’nın hayatı ve siyasî faaliyetleri anlatılıyor. Yazarlar aynı zamanda Kurmancan Datka’nın özel hayatını geniş alanda anlatmaya çalışmışlardır.

T.Kasımbekov Kurmancan Datka’nın siyasî hayatını anlatıyorsa S.C usuyev ise Kurmancan’ın siysî faaliyetleriyle birlikte onun ruhî dünyasındaki değişmeleri, felsefî ve manevî düşüncelerini, kadınlara ait özellikleri geniş ölçüde anlatmaya çalışmıştır. Romanda Kurmancan Datka’nı akılılığı: belâgatlığı: adilliği açık gösterilerek Kurmancan’ın ümüt hayallerin, sevgisin, halkı geleceği için yapan geniş tasvir ederek, onun kişiliğini üstün derecede yansıtmıştır

Çalışmada edebiyatçılar K.Artıkbayev, K.Asanaliyev, A.Akmataliyev, A.Erkebayev, O.İbraimov, O.Sooronov, E.Tursunov gibi edebiyatçıların çalışmalarına dayanarak Bu iki romandaki Kurmanccan Datka’nı kişiliğinin zamanla gelişmesini araştırmaya çalıştık

ABSTRACT

Scientific Adviser: Prof.,Dr. Osmonakun IBRAIMOV
Prepared by: Farida ABAKIROVA
April 2010,180 pages.

THE REFLECTION OF KURMANJAN DATKA'S OBRAZ INTO KYRGYZ NOVELS

This dissertation written wit the aim to learn the reflection of Kurmanjan datka's obraz into Kyrgyz novels, consist of 4 parts.

In the introduction is given information of the role learning the reflection of Kurmanjan datka's obraz into Kyrgyz novels.

In the first part is researched life, individualitu and politik life of Kurmanjan Datka.

In the second part is given the information about the T.Kasymbekov's novel “Kelkel”. . In his novel "KelKel" Kurmanjan Dutka is one of the main characters.

In the third part is given the information about the S.Jusuyev's novel “Kurmanjan Datka”

In the fourth part is thesis tried to analyze the evolution of the image Kurmanjan Datka into Kyrgyz novels.

АБСТРАКТ

Фарида АБАКИРОВА

Магистерская диссертация, направление тюркология

Научный руководитель: д.ф.н., проф. Осмонакун Ибраимов

Апрель – 2010, 70 стр.

Образ Курманжан Датки в кыргызских романах

Жизнь и полтическая деятельность Курманжан датки. известной нам как «Царица Алая” всегда вызывала интерес общества. На сегодняшний день опубликовано немало научных статей о жизни политической деятельности Курманжан датки. Так же написаны произведения отражающие образ Курманжан датки. Первым в истории кыргызской литературы был писатель Т.Касымбеков. В его романе «Келкел» Курманжан датка является одним из главных героев. 1994 году поэт С.Жусуев написал роман в стихах «Курманжан датка». В обеих произведениях они описывают жизнь и полтическую деятельность Курманжан датки. Вместе с тем они описывают и личную жизнь великого полтика.

В свое романе «Келкел» Т.Касымбеков на высоком уровне описывает полтическую деятельность Курманжан датки. А С.Жусуев описывает и полтическую жизнь и личную жизнь Курманжан датки. В ег оромане описывается её изменения в сфере философской и духовной мысли. С.Жусуев на высоком уровне описывается её ум, справедливость, дальновидность.

В диссертации мы попытались проанализировать эволюцию образа Курманжан датки в этих романах оснрвываясь на работы литераторов как К.Артыкбаев, К. Асаналиев, А. Акматалиев, А. Эркебаев, О. Ибраимов, О. Сооронов, Э. Турсунов.